

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

21/38470 - 3

20.04.2021

Høringsuttalelse - NOU 2020: 14 Ny barnelov

Det vises til høringsbrev fra Barne- og familiedepartementet av 14. januar 2021 om NOU 2020: 14 Ny barnelov samt brev fra Politidirektoratet av 25. mars med svarfrist til direktoratet innen tirsdag 13. april 2021. Kripos har i e-post til direktoratet av 14. april 2021 bedt om utsatt høringsfrist og har fått bekreftende tilbakemelding på dette.

Politidirektoratet har bedt Kripos forelegge høringen for fagmiljø knyttet til vold og seksuallovbrudd for innspill til høringens forslag til ny § 4-7 og § 6-11, og for personvernseksjonen for nærmere innspill til høringsnotatets punkt 9.9.2.5. Kripos har i utarbeidelsen av høringsuttalelsen involvert nevnte fagmiljø slik det er bedt om, og i tillegg har også andre relevante fagmiljø bidratt.

Nedenfor følger Kripos' merknader til NOU 2020: 14 Ny barnelov (heretter omtalt som utredningen). Høringsuttalelsen omtaler primært områder som særlig berører Kripos' virksomhet og følger systematikken i utredningen.

Punkt 8.5.5 om barnets rett til beskyttelse

Kripos er enig med utvalget i at det er viktig at en moderne barnelov gir tydelig uttrykk for at absolutt alle former for vold mot barn er uakseptable, og at retten til beskyttelse mot vold derfor bør fremgå av flere bestemmelser, som foreslått av utvalget.

Utvalget har bl.a. foreslått en bestemmelse i lovens innledende kapittel som slår fast at barn har rett til beskyttelse mot vold, overgrep og hensynsløs atferd, og at barn ikke skal behandles slik at den fysiske eller psykiske helsen blir utsatt for skade eller fare. Vi støtter dette forslaget.

Ved å innta denne bestemmelsen i lovens innledende kapittel, bidrar man til å synliggjøre at forbudet mot bruk av vold gjelder for alle – ikke bare de som har foreldreansvar for barnet. Vi mener videre at det er prinsipielt viktig at det går tydelig frem at barnet har rett til beskyttelse mot både fysisk og psykisk vold. Det kan imidlertid innvendes at ordlyden, slik den er foreslått utformet, ikke får tydelig nok frem at bestemmelsen også gir beskyttelse mot psykisk vold. Et alternativ til den foreslåtte ordlyden kan være å eksplisitt slå fast at alle barn har rett til

beskyttelse mot 'alle former for fysisk eller psykisk vold' mv., jf. i denne retning f.eks. Barnekonvensjonen artikkel 19.

Vi er videre enige med utvalget i at retten til 'omsorg' er helt grunnleggende og at dette derfor også bør løftes frem slik at det fremgår av de innledende bestemmelsene i barneloven. Begrepet 'omsorg' bør, som utvalget gir uttrykk for, favne vidt slik at det omfatter både fysisk, emosjonell og materiell omsorg. Kripos erfarer ikke sjelden at det blir avdekket mer eller mindre alvorlige tilfeller av omsorgssvikt i forbindelse med politiets etterforskning av straffesaker om vold mot barn. Dette kan i seg selv tilsi at det bør settes inn beskyttende tiltak overfor barnet. Det er imidlertid vårt inntrykk at dette ikke nødvendigvis blir fulgt godt nok opp dersom straffesaken blir henlagt på grunn av det strenge beviskravet som gjelder i straffesaker. Vi mener derfor at det er viktig å skape større bevissthet om barns rett til omsorg ved å løfte dette frem i barneloven.

Punkt 9.9.2.5 om adgangen til å innhente biologisk materiale

Vi viser i denne sammenheng til høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet av 3. juli 2020 om endringer i politiregisterloven og -forskriften, samt vår høringsuttalelse til dette datert 26. august 2020¹. Kripos støtter utvalgsflertallets forslag i herværende utredning om å begrense adgangen til å innhente tidligere innsamlet materiale eller prøver, jf. forslag til § 4-7 tredje ledd annet punktum. Det bemerkes at etter Kripos' syn vil Justis- og beredskapsdepartementets forslag til ny § 12 sjette ledd i politiregisterloven innebære at det ikke vil være anledning til å innhente personprofiler fra politiets DNA-register for å fastsette farskap. Når Kripos likevel støtter at begrensningen inntas i barneloven er dette begrunnet i at rettstilstanden da vil bli ytterligere klargjort.

Hva gjelder mindretallets anførsler viser Kripos til at de registrertes interesse i at deres personopplysninger, herunder DNA-profiler, ikke behandles til formål som er uforenlige med det opprinnelige innsamlingsformålet er et grunnleggende personvernprinsipp og en selvstendig beskyttelsesverdig interesse både etter EMK, personvernforordningen² og direktiv (EU) 2016/680³. En persons rett til beskyttelse mot behandling av personopplysninger til uforenlige formål er således ikke betinget av om staten har anledning til å samle inn opplysningene på andre måter. Å forhindre formålsutglidning ved registrering av særlige kategorier personopplysninger om en bred krets av personer, som DNA-registeret er et eksempel på, er viktig for at befolkningens tillit til politiets behandling av personopplysninger kan bevares.

Kapittel 10 om foreldreansvar for barn (særlig punktene om beskyttelse mot vold)

10.2.4.1 Utgangspunktet om foreldreansvar ved fødselen

Det vises til Kripos' høringsuttalelse om forslag til endringer i barneloven for å fremme likestilt foreldreskap av 21. september 2015.⁴ Uavhengig av hvor foreldreansvaret plasseres etter fødsel, er det viktig at barnets mor har anledning til å melde fra om at hun ikke ønsker delt

¹ Brev til Politidirektoratet journalført 11. september 2020. Saksnr. 20/87295-30.

² Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning) (GDPR)

³ Direktiv (EU) 2016/680 om beskyttelse av fysiske personer ved behandling av personopplysninger for å forebygge, etterforske, avdekke eller straffeforfølge lovbrudd eller gjennomføring av straffereaksjoner, og om fri utveksling av slike opplysninger og opphevelse av rådets rammebeslutning 2008/977/JIS

⁴ Politidirektoratets referanse 2015/02498.

foreldreansvar i de tilfellene hvor mor og far ikke bor sammen, og barnets mor har vært utsatt for vold eller trusler om vold fra barnets far før eller under graviditeten.

10.3.5.2.4 Særlig om flytting og utenlandsreiser

Kripos støtter forslaget til ny § 6-11. At vurderingstemaet endres fra "uvisst om barnet vil komme attende" til "fare for at barnet ikke kjem attende" er etter Kripos' syn logisk, og peker mot at det må foreligge konkrete holdepunkter før det fattes beslutning om at barnet ikke kan tas med ut av landet. Videre er det en fordel at begge alternativene er beholdt hva gjelder barnets pass, slik at barnets eget pass kan inndras eller barnet kan skrives ut av passet. Siste alternativ er særlig aktuelt for barn med utenlandsk statsborgerskap.

Kapittel 11 Fast bosted

11.4.3.2 Innenlands flytting under foreldreansvaret

Utvalget foreslår at beslutning om flytting innenlands skal ligge til foreldreansvaret. Dette er en endring sammenlignet med gjeldende rett, hvor beslutning om flytting innenlands ligger til bostedsforelderens. Spørsmålet ble omtalt i høringsnotat om forslag til endringer i barneloven for å fremme likestilt foreldreskap av 25. juni 2015, hvor Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet ba høringsinstansene uttale seg om hvorvidt det ville være tilstrekkelig å forsterke gjeldende rett slik at bostedsforelder fortsatt kunne avgjøre om barnet skulle flytte innen landets grenser, men med meklingsplikt og presisering av anledning til å reise ny sak om bosted (alternativ 1), eller om foreldrene måtte være enige om flytting for at barnet skulle kunne flytte, og at bostedsforelder måtte reise sak dersom foreldrene ikke var enige (alternativ 2). Ingen av forslagene ble innført. Vi viser til Kripos' høringsuttalelse om forslagene av 21. september 2015.⁵ Kripos, som nasjonalt fagorgan for beskyttelsestiltaket adressesperre⁶, uttalte da følgende:

Det er en forutsetning for innvilgelse av adressesperre at den trusselutsatte flytter. Flytting innen kommunen eller fylket anses ikke å være sikkert nok, og som en følge flytter den trusselutsatte ofte over lange avstander. Dersom den trusselutsatte har felles barn med trusselutøver, og den trusselutsatte er bostedsforelder, vil barnet flytte med. Flyttingen skjer uavhengig av eventuelle avtaler om foreldreansvar og samvær foreldrene imellom.

I situasjoner hvor trusselutsatt og trusselutøver har felles barn, og den trusselutsatte flytter sammen med barnet som en følge av innvilgelse av adressesperre, lar varsling etter barneloven § 47 seg ikke gjennomføre. Adressesperre innvilges kun i alvorlige tilfeller, hvor risikoen for at den trusselutsatte blir utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet anses som stor. Varsling i forkant av flytting i en slik situasjon vil kunne øke risikoen for den trusselutsatte og redusere effekten av en adressesperre. De samme hensynene gjør seg gjeldende ved mekling eller føring av sak i forkant av flytting.

Av hensyn til iverksettelse og gjennomføring av adressesperre er det, slik Kripos ser det, ikke ønskelig å legge større begrensninger på bostedsforelders anledning til å flytte med barnet enn det som anses strengt nødvendig ut i fra en vurdering om hva som generelt sett er til det beste for barnet. Å leve med adressesperre er vanskelig for den trusselutsatte og dennes barn, og gjennomføring av tiltaket er ressurskrevende for politiet. Departementets alternativ 2) vil etter Kripos forståelse av forslaget medføre at den trusselutsatte må reise sak for Oslo

⁵ Politidirektoratets referanse 2015/02498.

⁶ Jf. folkeregisterloven § 10-4

tingrett⁷ i alle saker om adressesperre hvor trusselutøver har samvær. Etter gjeldende regelverk er det samværsforelderen som må reise sak. Å pålegge den trusselutsatte en plikt til å reise sak mot trusselutøver for å kunne flytte for å beskytte seg selv og barnet uten å bryte barneloven, vil etter Kripas' syn være uforholdsmessig tyngende. En slik endring vil også medføre flere rettsprosesser, med påfølgende økt ressursbruk fra politiets og Oslo tingretts side.

Dersom det blir aktuelt å innføre alternativ 2), som vil innebære at det legges begrensninger på flytting frem til ny samværsordning er avtalt eller fastsatt, anmoder Kripas departementet om å vurdere å gjøre unntak fra denne regelen i tilfeller hvor barnet og/eller bostedsforelder er utsatt for vold eller trusler om vold fra den andre forelderen. [...]

Uavhengig av hvilket materielt innhold bestemmelsene om flytting skal ha, vil Kripas understreke at den trusselutsatte vil bli satt i en svært vanskelig situasjon dersom et eventuelt brudd på barnelovens bestemmelser om flytting som skjer som ledd i gjennomføring av et beskyttelsestiltak, skal kunne tale mot den trusselutsatte i en eventuell sak om foreldreansvar, bosted eller samvær. Vi vil i denne forbindelse vise til forarbeidene til gjeldende bestemmelse om varslingsplikt, Ot.prp. nr. 14 (2008-2009) s. 45 venstre spalte, hvor departementet uttaler "Departementet mener at det ikke kan kreves at en gir informasjon om flytting hvis det medfører en reell risiko for å utløse vold eller trusler om vold. Det må kunne legges til grunn at en domstol som behandler en sak om fast bosted, hvor den ene forelderen har unnlatt å varsle den andre av slike grunner, ikke vil la dette slå negativt ut overfor en bostedsforelder som hadde behov for å beskytte seg og/eller barnet". Det samme må etter Kripas' syn legges til grunn ved brudd på en eventuell meklingsplikt eller en eventuell bestemmelse som legger begrensninger på flytting frem til ny samværsordning er avtalt eller fastsatt.

Våre merknader fra 2015 står fortsatt ved lag. Etter vårt syn vil utvalgets forslag om å kreve samtykke fra begge foreldre med foreldreansvar ved flytting innen Norges grenser ha negative konsekvenser for gjennomføring av beskyttelsestiltaket adressesperre. Det må etter Kripas' oppfatning derfor ikke oppstilles et slikt absolutt krav, men utformes en bestemmelse som tar hensyn til dette. Vi vil i denne sammenheng understreke at det er vanlig at beskyttelsestiltaket adressesperre iverksettes før spørsmålet om foreldreansvar eventuelt har funnet sin løsning i retten.

Kapittel 12 om samvær

12.3 Nærmere om når det ikke skal være samvær

Kripas er enig i at terskelen for å bestemme at det ikke skal være samvær bør ligge på samme nivå som i dag. Vi er også enige med utvalget i at det ikke bør oppstilles en bundet bevisregel for disse sakene. Det er samtidig viktig å understreke at beslutningstakerne må være føre var og at saken må belyses bredt der det er mistanke om at barnet blir utsatt for vold eller andre alvorlige overgrep fra en eller begge foreldrene. Utvalget ønsker endelig å videreføre regelen om at den som har kontakt- eller besøksforbud ikke kan ha samvær med barnet. Vi er også enige i at denne regelen bør videreføres.

Partnervoldsutvalget har i NOU 2020:17 pkt. 16.14 tatt til orde for at det bør utredes om barnelovens regler om samvær mellom foreldre og barn i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til å beskytte en voldsutsatt forelder, og at en slik utredning ikke kan gjøres uten å samtidig

⁷ Jf. barneloven § 57

vurdere barns stilling i disse sakene. Vi er enige i dette og mener at en slik utredning bør finne sted forut for vedtakelsen av ny barnelov. Det er ikke uvanlig at samvær med felles barn er et vedvarende konflikttema i saker om partnervold. Det er heller ikke uvanlig at f.eks. fysisk overlevering av felles barn til samvær kan utløse ny partnervold, noe som åpenbart også er en stor belastning for barnet.

Det bør også utredes om reglene om samvær i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til den voldsutsatte forelderen og barnet i situasjoner der det er ilagt adressesperre. Kripos har, som nasjonalt fagorgan for beskyttelsestiltaket adressesperre, i flere tilfeller sett at det vurderes å innvilge samvær med den voldsutøvende forelderen til tross for at den voldsutsatte og barnet bor på sperret adresse. I slike tilfeller vil gjennomføring av samvær kunne få alvorlige konsekvenser for gjennomføringen av beskyttelsestiltaket adressesperre. Å pålegge et barn å holde grunnleggende informasjon om sitt eget liv skjult for den voldsutøvende forelderen i en samværsituasjon vil være meget belastende for barnet, og nærmest umulig å gjennomføre.

12.4 Samvær under tilsyn av offentlig oppnevnt person

Utvalget har gått inn for å beholde ordningen med to tilsynskategorier, men med en terminologisk endring. Når det gjelder tilsynets varighet, går utvalget inn for større fleksibilitet ved at retten skal kunne fastsette inntil tre år med tilsyn.

Vi har ingen innvendinger mot dette, men mener i likhet med utvalget at det bør utredes mulige kvalifikasjonskrav for tilsynspersoner og hvilken aktør som skal utpeke tilsynspersonen.

Kapittel 15 om barnelovens regler om saksbehandling i foreldretvister

Kripos støtter utvalgets forslag om å gjøre unntak fra meklingsplikten i tilfeller hvor mekling er et uegnet virkemiddel, for eksempel der det er mistanke om vold, jf. utredningen s. 288 høyre spalte og forslag til § 10-2 tredje ledd siste punktum. I tilfeller hvor den ene parten har fått innvilget adressesperre er det vanskelig å gjennomføre mekling uten at informasjon om hvor den trusselutsatte befinner seg tilflytter trusselutøveren. Det er derfor en fordel at familiekontoret kan beslutte at mekling ikke skal finne sted i slike tilfeller.

Kapittel 17 om aldersgrenser

Utvalget foreslår i forslag til § 6-7 at barn skal kunne velge selv om de vil samtykke til deling av opplysninger fra de har fylt 13 år, og at alle barn skal ha en rett til å nekte deling av personopplysninger så snart barnet er i stand til å vurdere spørsmålet, jf. også utredningen s. 363 høyre spalte. Det er uklart hva utvalget har ment å regulere gjennom denne bestemmelsen. Drøftingen knytter seg først og fremst til sosiale og andre medier, mens lovforslaget fremstår som en generell regulering. Kripos stiller spørsmål ved om utvalget har forstått rekkevidden av bestemmelsen slik den er foreslått, og mener at den ikke kan vedtas uten betydelige endringer.

Bestemmelsens første ledd slår fast at når foreldre samtykker til deling av opplysninger på vegne av et barn, skal de alltid ta hensyn til den retten barnet har til personvern og vern om privatlivet. Kripos støtter dette utgangspunktet, men vil påpeke at når foreldrene samtykker til deling av opplysninger om barnet, og da særlig til offentlige myndigheter, må foreldrene ta hensyn til hva som etter en samlet vurdering er best for barnet. Å nekte og samtykke til en deling av opplysninger kan isolert sett være til det beste for barnets personvern og privatliv, men hensynet til barnets personvern og privatliv kan ikke være til hinder for at barnets øvrige interesser ivaretas.

Hva gjelder bestemmelsens annet ledd, bør denne etter Kripas' syn begrenses positivt heller enn negativt. Det bør angis i bestemmelsen hvilke opplysningskategorier en 13-åring kan samtykke til deling av. En slik utforming vil føre til at bestemmelsens annet ledd annet punktum blir overflødig. Det vil etter Kripas' syn være en fordel, ettersom det er åpenbart at personer som har fylt 18 år kan samtykke til deling av personopplysninger om seg selv. Videre vil Kripas påpeke at å gi barn fra og med fylte 13 år myndighet til alene å samtykke til deling av opplysninger vil kunne ha konsekvenser for foreldrenes utøvelse av foreldreansvaret. Det samme gjelder bestemmelsens tredje ledd, som sier at alle barn kan nekte foreldrene å samtykke til deling av personopplysninger. For å kunne ivareta foreldreansvaret er foreldrene avhengige av å kunne dele opplysninger med offentlige myndigheter, f.eks. barnehager, skoler, NAV, helsevesenet og politiet. Å overlate avgjørelsesmyndigheten mht. deling av personopplysninger om barnet til barnet selv vil kunne sette foreldrene i en posisjon hvor de ikke får delt opplysninger som det er nødvendig å dele for å ivareta barnets beste. Som eksempel kan det vises til at politiet ofte er avhengig av å kunne innhente opplysninger om barn på basis av samtykke, både i etterforskningsøyemed og for gjennomføring av beskyttelsestiltak overfor barn og foreldre som er utsatt for vold eller trusler om vold. Kripas legger for eksempel til grunn at utvalget ikke mener at et barn som har blitt utsatt for et internettrelatert overgrep, for eksempel ved at barnet har blitt lurt til å kle av seg foran et webkamera, skal kunne nekte foreldrene å overlevere video eller bilder som dokumenterer overgrepet til politiet. At barnet skal ha en slik nektelseskompetanse vil kunne være til hinder for politiets arbeid med å etterforske kriminalitet hvor barn er ofre. Både i en slik sammenheng og i andre sammenhenger er det ikke gitt at en 13-åring, eller endatil yngre barn, evner å se alle sider av hva som totalt sett er best for ham eller henne.

Tiltakene politiet kan iverksette for å beskytte trusselutsatte barn og deres foreldre fra trusselutøvere avhenger i stor grad av at de trusselutsatte samarbeider med politiet om beskyttelsestiltakene. Dersom barn skal kunne nekte forelderen å utlevere opplysninger om barnet til politiet, vil i verste fall effekten av hele familiens beskyttelsestiltak kunne forringes.

Vi mener på denne bakgrunn at bestemmelsen i § 6-7 bør utformes på en annen måte, og som tar hensyn til dette.

Med hilsen

Ketil Haukaas
Ass. sjef Kripas

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.